

වෙසක් පොහෝදා සම්බුදු තෙමඟුල අර්ථවත්ව සමරමු.

වෙසක් පුන් පොහෝ දිනය බෞද්ධ ලෝකයට වැදගත් ම දිනයයි. එය හුදෙක් බෞද්ධයන්ට පමණක් නොව ලොව යහපත බුද්ධිය ගුණය අගයන නුවණැති සත්පුරුෂ හැම දෙනාගේ ම පුජනීය දිනය වනු ඇත. සසර අනාදිමත් කාලයක් ලෝසතුන් කෙරෙහි අපමණ කරුණාවෙන් අසීමිත කැපවීමකින් දානාදි පාරමිතා සම්පූර්ණ කොට ලොව පහළ වූ සිද්ධාර්ථ බෝසතුන්ගේ උපත, සිදුහත් තාපසකුමාගේ සම්බුද්ධත්වය, ගෞතම සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පරිනිර්වාණය යන ත්‍රිවිධ මංගලය සිදු වූ වෙසක් දිනය ලොව සැවොම 'වෙසක් ඩේ' (Vesak Day) නමින් තම තමන්ට හැකි උපරිම අයුරින් සමරති. බුදුසිරිතේ මෙම වැදගත් සිදුවීම් තුන මංගලය වශයෙන් සැලකෙන්නේ ඒවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මංගලය නිසා ය. අතිශය දීර්ඝ කාලයක් සසර සැරිසරා පාරමිතා සපිරූ සිදුහත් කුමරුගේ උපත මංගලයක් වන්නේ සසර අවසන් උපත නිසා ය. තුන් ලොවට උත්තම වූ පුරුෂයාගේ පහළවීම ලෝවැසි සැමට ද එය මංගලයකි. තම චිත්ත සන්තානගත ලෝභාදී සකලවිධ ක්ලේශයන් දුරුකොට මානසික පාරිශුද්ධත්වයෙන් උපරිමයට පැමිණීම නිමිත්තෙන් සම්බුද්ධත්වය භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මංගලයකි. එමගින් ලොවට සිදුවූ අනල්ප වූ මෙහෙය හේතුවෙන් එම සම්බුද්ධත්වය ලෝකයට ද මංගලයකි. ස්කන්ධ පංචක නමැති මහා දුක්ගොඩ නිමකොට නැවත නූපදින පරිදි පරිනිර්වාණයට පත්වීම බුදුරජාණන් වහන්සේට මංගල කරුණකි. නික්ලේශී උතුමන්ට එය ධර්ම සංවේගයට කරුණක් වන අතර කෙලෙස් සහිත සත්ත්වයන්ට එය දුකට සංවේගයට හේතුවකි.

මෙයින් වසර 2641කට පෙර (එනම් ක්‍රි.පූ. 623 දී) දඹදිව ලුම්බිනියේදී (වත්මන් නේපාලයේ) උපත ලද සිදුහත් කුමරා මීට වසර 2606කට පමණ පෙර වයස අවුරුදු 35දී දඹදිව බුද්ධගයාවේදී සම්බුද්ධත්වයට පත්විය. අනතුරුව පුරා අවුරුදු 45ක විශිෂ්ඨ ලෝක ශාසනික සේවාවකින් පසු වයස අවුරුදු 80දී එනම් මීට වසර 2560කට පෙර තථාගතයන් වහන්සේ සියලු සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍ය බව පසක් කරමින් කුසිනාරා නුවර උපවත්තන සල් උයනේදී පරිනිර්වාණයට පත් වූහ. සම්බුද්ධත්වය දක්වා බෝසතුන්ගේ අපරිමිත කැපවීමත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මහාකරුණාවත් සුවිභද ප්‍රඥාවත් ශ්‍රේෂ්ඨ අභිනිෂ්ක්‍රමණයත් සුවිශේෂී ලෝක ශාසනික මෙහෙවරත් සත්පුරුෂ ලෝකයාගේ සදා ගෞරවයට පාත්‍ර වනු ඇත.

'සුඛෝ බුද්ධානං උප්පාදෝ' යනුවෙන් දක්වෙන පරිදි බුදු උපත ලොවට සැපතකි, ශාන්තියකි. බුදුවරයකුගේ පහළවීමේ අතිශය දීර්ඝ කාලයකට වරක් සිදු වන්නකි (දුල්ලහෝ බුද්ධුප්පාදෝ ලෝකස්මිං). බුදුවරයකු දකීම, බුද්ධශාසනයක් මුණගැසීම පමණක් නොව 'බුද්ධ' යන වචනය ඇසීම පවා ඉතා දුර්ලභ කරුණකි. බුදුවරයකු ලොව පහළවීම දුර්ලභ කරුණක් වන්නේ බුදුපදවියට පත්වීමට පිරිස යුතු බුද්ධකාරක ධර්මයන්හි පවත්නා අපහසුතාව නිසයි. බුදුබව ලබනු සඳහා දානාදි පාරමිතා දහය 'පාරමී', 'උපපාරමී', 'පරමත්ථ පාරමී' වශයෙන් සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයකට අධික කාලයක් අතිශය උත්කෘෂ්ට ලෙස ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් සම්පූර්ණ කළ යුතු වේ. එම කාලය තුළ බෝසතුන් වහන්සේ පරිත්‍යාග කරන ලද ඇස්වල ප්‍රමාණය අහසෙහි තාරකාවලට වඩා අධික ය. තම සිරුරෙහි මස් දන් දුන් ප්‍රමාණය මහපොළොවෙහි පස්වලට වඩා අධික ය. සිරුරෙහි ලේ දන් දුන් ප්‍රමාණය මහසයුරෙහි ජලයට වඩා අධික ය. ඔටුණු පලන් හිස් දන් දුන් ප්‍රමාණය එකතු කළහොත් මහාමේරු පර්වතයට වඩා අධික ය. මෙබඳු අසීමිත පරිත්‍යාගයක් කරන ලද්දේ හුදෙක් තමා සසරින් එතෙර වීමේ අදහසින් පමණක් නොව ලෝවැසි අන් අය ද සසර කතරින් එතෙර කරවීමේ මහාකරුණාධ්‍යානයෙනි. උන්වහන්සේට පමණක් නිවන් දැකීමේ අදහසක් පැවැතියා නම් රහත් බෝධියෙන් එදා දීපංකර පාදමුලයේ දී නිවන් දැක සසර නිම කළ හැකි ව තිබිණ. ඉහත සඳහන් පරිත්‍යාගයන් උන්වහන්සේට කිරීමට සිදු වූයේ ලෝ සතුන් වෙත මහා කරුණාවෙන් සම්බුද්ධත්වයෙන් නිවන් දැකීමේ අභිලාශයෙන් ක්‍රියා කිරීම හේතුවෙනි. පරාර්ථවර්යාව උදෙසා මෙබඳු පරිත්‍යාගයක් සිදුකළ වෙනත් කිසිදු සත්ත්වයකු මේ විශ්වයෙහි නොමැත. මෙබඳු පරිත්‍යාගයක ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ලොව පහළවන බුදුවරයකුගේ ශාසනය ලොව පවතින්නේ ඉතා ම සීමිත කාලයකි. ඊට වඩා දීර්ඝ කාල පවතින්නේ අබුද්ධෝත්පාද කාල වශයෙනි. එනම් නිවන් මග ප්‍රකාශිත දහමක් ඇසීමට නොලැබෙන බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවන නොපවතින කාලයන් ය.

මෙබඳු දුර්ලභ සම්බුද්ධෝක්තපාද කාලයක පරිපූර්ණ මිනිසන් සිරුරක් ලබා ධර්මය ඇසීමට හැකි පෙදෙසක සමායක් දෘෂ්ටිකව මනා බුද්ධියක් සහිතව උපත ලැබීම සසර කරන ලද මහත් පුණ්‍ය මහිමයක හා ප්‍රාර්ථනාවක උතුම් ආනිසංසයකි. බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවන කෙරෙහි ශ්‍රද්ධා ප්‍රතිලාභය ලොව ඇති උතුම් ම ලාභයයි. එම ප්‍රතිලාභය ලද නුවණැත්තාගේ ජීවිතයේ ප්‍රධාන කාර්යයක් විය යුත්තේ තම දෙසවණින් අසන උතුම් ම දෙය ශ්‍රවණය කිරීමයි. එනම් සවණානුත්තරිය නම් වූ බුදුරදුන්ගේ උතුම් සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමයි. මෙබඳු සමයක ලොව පවතින උතුම් ම සේවය වන්නේ තෙරුවන වෙත කරන සේවයයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වසර 45ක විශිෂ්ඨ ශාසනික සේවයක් නිම කොට පිරිනිවන් පෑ මොහොතේ සිට ශ්‍රී සද්ධර්මය තම ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගනිමින් එම දහම මතු ලෝකයාගේ යහපත උදෙසා ඉතිරි කර එය පරපුරෙන් පරපුරට දායාද කිරීම උදෙසා කැපවූයේ මහා සංඝ රත්නයයි. බුදුරදුන් පිරිනිවන් පා තෙමසකට පසුව රැස්වූ පන්සියයක් පමණ මහ රහතන් වහන්සේලා ධර්ම විනය සංගායනා කොට එය භාණක ක්‍රමයට ඉදිරියට පවත්වාගෙන යාම සඳහා ස්ථාවර පදනමක් දමූහ. එතැන් පටන් තවත් වසර සියයක් යන තුරු දහම රැකගෙන ආ අතර බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් වසර 100ක් ගත වීමේ දී දෙවන ධර්ම සංගායනාව ද සිදු කොට තවදුරටත් ධර්මය ආරක්ෂා කර ගැනීමට ක්‍රියා කළහ. අනතුරුව තවත් වසර 136ක්, එනම් බුද්ධවර්ෂ 236 දක්වා ධර්මය පවත්වාගෙන අවුත් අශෝක රාජ සමයෙහි දී තෙවනවරට ද ධර්ම විනය සංගායනා කොට ශාසන විරස්ථිතිය උදෙසා ප්‍රදේශ නවයකට ධර්ම ප්‍රචාරය ද සිදු කරන ලදී. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාවට සම්බුදු සසුන උරුම වූ අතර එතැන් පටන් තවත් වසර 200ක් පමණ ධර්ම විනය කටපාඩමින් රැකගෙන අවුත් බුද්ධවර්ෂ 440දී සමස්ත බුද්ධවචනය ම ග්‍රන්ථාරූඪ කොට නිර්මල බුද්ධවචනය වඩාත් ස්ථාවර කරන ලදී. වර්තමානයේ ලොව ථේරවාදී මුල් බුදුසමය ඒ ලෙසින් ම සුරක්ෂිත වී ඇතිනම් එහි වැඩි ගෞරවය හිමි වන්නේ ලාංකික හික්ෂුන් වහන්සේලාටයි. ථේරවාද, මහායාන, තන්ත්‍රයාන යන සියලු බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන් නියෝජනය කරන සියලු බෞද්ධ හික්ෂුන් වහන්සේලා මෙය අවිවාදයෙන් පිළිගන්නා කරුණක් වන අතර සම්බුදු සසුනෙහි විශේෂ කාර්යභාරයක් සිදුවන අවස්ථාවක ශ්‍රී ලංකාවට එහි මූලිකත්වය නිතැතින් ම හිමි වන්නේ එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. දැනට බෞද්ධ ලෝකයා ම ඒකමතිකව බෞද්ධ සංකේතය වශයෙන් ව්‍යවහාර කරන බෞද්ධ කොඩිය ශ්‍රී ලංකාවේ දී නිර්මාණය කරන ලද්දකි. සම්බුදු තෙමඟුල් දිනය හැදින්වීමට ව්‍යවහාර කෙරෙන 'වෙසක් ඩේ' යන්නෙහි 'වෙසක්' යන වචනය සිංහල භාෂාවෙන් ලෝක ව්‍යවහාරයට එක් වූ වචනයකි. ඒ අනුව බුදුදහම වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවෙන් ඉදිරිපත් කෙරුණු 'වෙසක්' සහ 'බෞද්ධ කොඩිය' යන අංග දෙක ම ලොව සියලු බෞද්ධ ජනතාව මහත් ගෞරවයෙන් ඒකමතිකව පිළිගෙන ව්‍යවහාර කරති. මෙය සම්බුදු සසුනෙහි විරස්ථිතිය හා කැපවීම වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව සිදුකළ අමිල මෙහෙවරට ලෝක මට්ටමෙන් කරන ලද ඉහළ ම ගෞරවයක් වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

බුද්ධ, ධම්ම යන දෙරුවන සජීවී කරන අපට නිතර මුණ ගැසෙන රත්නය නම් 'සංඝ රත්නයයි'. සංඝරත්නය ලොවින් තුරන් වීම බුද්ධ හා ධම්ම යන දෙරුවන ලොවට අහිමිවීමේ පෙර ලකුණයි. ඉන්දුනීසියාව, ඇෆ්ගනිස්ථානය, ජාවා සුමාත්‍ර, ඉරානය, ඉරාකය, පකිස්ථානය ආදී රටවල් මීට නිදසුන් සපයයි. අතීතයේ පටන් ලංකාවේ වැඩ සිටි මවිපියන් සම්බුදු සසුනෙහි සුරක්ෂිතභාවය උදෙසාත් තමන්ගේ සුගතිය හා විමුක්තිය උදෙසාත් තම දරුවන් සසුනට දන්දීම අනිවාර්ය අංගයක් කොට පැවැතුණි. දරුවන් හදන මවිපියවරු තමන්ට ලැබෙන පින්වත් ම බුද්ධිමත් ම වාසනාවන්ත ම දරුවා බුදුසසුනට පූජා කළහ. ලංකාව ධර්මදේවියක් වීමටත් සම්බුදු සසුන සුරක්ෂිත වීමටත් එය ලෝකයේ තවදුරටත් ව්‍යාප්ත වීමටත් ලාංකික මවිපියන්ගේ මෙම කැපවීම බෙහෙවින් උපස්ථම්භ විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්බුද්ධත්වය උදෙසා සිදුකළ අසීමිත කැපවීම වෙනුවෙන් උන් වහන්සේට කළ හැකි උසස් ම කෘතවේදීත්වය වන්නේ එම දහම ශ්‍රවණය කිරීමත් තමාට හැකි උපරිම අයුරින් ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් එම දහම තම ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගැනීමත් ය. එය සම්බුදු සසුනෙහි විරස්ථිතිය උදෙසා මහසඟ රුවන දැඩි පරිත්‍යාගයෙන් සිදු කළ මෙහෙවරට කරන ප්‍රත්‍යුපකාරයක් ද වනු ඇත. ධර්මය

ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගැනීමේ දී ප්‍රඥාව වැඩිමට හේතුවන කරුණු හතරක් පිළිබඳව සඳහන් වේ. සතර සෝතාපත්ති අංග හෙවත් 'පඤ්ඤාවුඩ්ඪි' ධර්ම නමින් හැඳින්වෙන එම කරුණු හතර නම්,

1. කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය
2. සද්ධර්මශ්‍රවණය
3. යෝනිසෝ මනසිකාරය
4. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය

ධර්ම මාර්ගය ඉදිරියට යාමේ දී සැබෑ සද්ධර්මය දේශනා කරන කලණ මිතුරන්ගේ ඇසුරක් ඔවුන් වෙතින් ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමත් ඇසූ දහම අනුව අකුසල් දුරුවන ලෙසත් කුසල් වැඩෙන ලෙසත් තම චින්තනය (යෝනිසෝ මනසිකාරය) මෙහෙයවීමත් සීල, සමාධි, පඤ්ඤා ඔස්සේ දහම් මගෙහි ඉදිරියට යාමත් අවශ්‍ය කෙරේ. දහම් මගෙහි අතිශය වැදගත් කරුණක් ලෙස යෝනිසෝ මනසිකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන් අවධාරණය කරන ලද්දකි.

ආධ්‍යාත්මික ශාස්තෘවරයකු මෙන් ම එබඳු උතුමකුගේ දහමක් ලොවට අවශ්‍ය වීමටත් එම දහම බැබැලීමටත් හේතුවන ප්‍රධාන කරුණු තුනක් පිළිබඳව ධර්මයෙහි සඳහන් වේ. එනම්,

1. ජරා
2. මරණ
3. ජාති

ජීවත් වන සැවොම හැම මොහොතක් පාසා ම වේගයෙන් ජරාවට පත් වෙමින් සිටිති. ශරීර ශක්තිය ක්‍රමයෙන් දුර්වල වෙමින් පවතී. අප මේ ගමන් කරමින් සිටින්නේ හැරමිටිය සොයා යන ගමනකි. මෙය උපන් හැම කෙනෙකුට අත්වන අනිවාර්ය ධර්මතාවකි. ධර්මයෙහි හැසිරීමට හේතුවන මූලික කරුණක් වන්නේ මෙලෙස ජරාවට පත්වීම නිසයි. ඒ අතර අප සැවොම සුසාන භූමිය කරා යන ගමනකි. ඒ අනුව මරණයට පත්වීම ද දහමෙහි හැසිරීමට හේතුවන තවත් කරුණකි. උපන් හැම සත්ත්වයකු ම මොහොතක් පාසා වේගයෙන් මරණය කරා සමීප වෙමින් සිටී. බොහෝ දෙනා ජීවිතයේ බරපතල අභියෝග දෙකක් සේ මහලුබව හා මරණය සලකති. බුදුදහමෙහි ද ඒවා ජීවිත අභියෝග සේ සලකන අතර ඒ දෙකට ම වඩා බරපතල අභියෝගය සේ සලකන්නේ මරණින් මතු නැවත ඉපදීමත් එසේ ඉපදීමේ දී අපාගත වීමට ඇති ඉඩ අවකාශයත් ය. පබ්බතූපම සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි සතර දිශාවන්ගෙන් ඒ ඒ දිශාවන්හි ඇති සියලු දෑ විනාශ කරමින් තමන් වෙත වේගයෙන් පැමිණෙන මහා පර්වත හතරක් සේ ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ජාති යන අභියෝග හතර වේගයෙන් තමන් වෙත පැමිණෙමින් සිටී. මෙම අභියෝගයන්ට ධර්මයෙන් හැර ආර්ථිකය, අධ්‍යාපනය, ඥාති, පිරිවර ආදී කිසිදු බාහිර දෙයකින් සැබෑ පිළිසරණක් ලබා ගත නොහැක. මෙබඳු තත්ත්වයක් මත බුදුරජාණන් වහන්සේ නිතර තම ශ්‍රාවකයන් උනන්දු කරමින් දේශනා කළේ,

'අත්තදීපා භික්ඛවේ විහරථ අත්තසරණා න අඤ්ඤසරණා'

තමා තමාට පහනක් කොට වාසය කරන්න, අන් සරණක් නොමැත.

'ධම්මදීපා භික්ඛවේ විහරථ ධම්මසරණා න අඤ්ඤසරණා'

ධර්මය පහනක් කොට වාසය කරන්න අන් සරණක් නොමැත.

තම සිතෙහි ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය කෙරෙහි විශ්වාසය තබා අප්‍රමාදීව දහමෙහි හැසිරෙන (අප්පමාදේන සම්මාදේථ) ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙමඟින් අපට උපදෙස් දෙති. තමා තමාට සැබෑ ලෙස ම ආදරය කරන්නේ නම් තම සිත උපරිම ලෙස කුසලයෙහි පවත්වා ගැනීමට හේතු වන අයුරින් සතර සතිපට්ඨානයෙහි හැසිරෙන ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරුණාවෙන් ලොව අනුශාසනා කරති.

සිතට රැකවරණය 'සතිමත් බව' වන අතර සතියට පිළිසරණ වන්නේ 'විමුක්තියයි'. 'විමුක්තියට' පිළිසරණ නිවනයි. නිවන කෙළවර කොට දහම් මගෙහි හැසිරෙන ලෙස බුදුරදුන් මග පෙන්වා ඇත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව ඉමහත් කරුණාවෙන් ධර්මය දේශනා කළේ ලෝවැසි සත්ත්වයන් අපා දුකින් මුදවා නිවන් මගෙහි යෙදවීමටයි. ඒ අනුව උන් වහන්සේ ස්වර්ග මාර්ගය (සග්ග මග්ග) හා මෝක්ෂ මාර්ගය (මොක්ඛ මග්ග) යන මාවත් දෙක ලොවට පෙන්වා දුන්හ. ස්වර්ග මාර්ගය යනු අපාගත නොවී දෙව් මිනිස් ලෝකයන්හි ඉපදීමට හේතුවන අයුරින් පෙන්වා දුන් මාවතයි. සුගතිගාමීවීමේ මාවත ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ දාන, සීල, භාවනා යන ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියාවන් ය. පිරිසිදු සිතින් යුතුව නිතර පරිත්‍යාගශීලීත්වයෙන් කායික වාචසික සංවරයෙන් මෙමත්‍රිය, බුදුගුණ ආදී භාවනාවකින් සිත වඩමින් කල් ගත කිරීම මෙලොව ජීවිතය සතුවින් ගත කිරීමටත් (ඉඬ නන්දති), ජීවිතය අවසානයේ සතුවින් කල් ගත කිරීමටත් (පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛයමිති), පරලොව සුගතිගාමීව සතුවට පත්වීමටත් බෙහෙවින් හේතු වනු ඇත (හියොයා නන්දති සුග්ගතිං ගතෝ). මේ අතර බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවනෙහි ගුණ දැන ඒ කෙරෙහි ප්‍රසාදය ගෞරවය ශ්‍රද්ධාව වැඩෙන අයුරින් කල් ගත කිරීම ද සුගතිගාමී වීමට බෙහෙවින් උපකාරවත් වනු ඇත. තෙරුවන කෙරෙහි ඇති කර ගත් ශ්‍රද්ධා මාත්‍රය පවා පරලොව සුගතිගාමීවීමට හේතුවන බව බුදුදහමෙහි සඳහන් වේ. තෙරුවන වෙත නොවෙස්වන පැහැදීමක් ඇති කර ගැනීම මහා පුණ්‍ය ගංගාවක් බව අභිසන්ද සූත්‍රයෙහි පැහැදිලිව දැක්වේ. තව ද පංචශීලයෙන් යුතුව වාසය කිරීම ද මෙලොව යහපතට මෙන් ම පරලොව සුගතියට හේතු වනු ඇත. පරලොව දුගතිගාමී නොවන ලෙස තම සිත මැනවින් සුරක්ෂිත කර ගැනීම යමකුට ලැබිය හැකි උසස් ම ආරක්ෂාවයි, රක්ෂණයයි.

සුගතිගාමී මාවත ලොව කලින් කල පහළ වන සත්පුරුෂ උතුමන් ලොවට පෙන්වා දෙන අනුශාසනයකි. එහෙත් විමුක්තිගාමී මාවත නිවැරදිව ලොවට දේශනා කරන්නේ සම්මා සම්බුදු උතුමකු පමණි. සසර භවයෙන් භවයට සැරිසැරීමට හේතුවක් එම සසර ගමන නවතා ලන සෘජු මාවතක් තථාගතයන් වහන්සේ නමක් විසින් ලොවට අනාවරණය කර දෙන මහඟු උපදේශයකි. එම අනුශාසනය වතුරාර්ය සත්‍යය නමින් හැඳින්වේ. එනම් දුක, දුකට හේතුව, දුක නැති කිරීම හා දුක නැති කිරීමේ මාවත නම් වූ අංග හතරයි. මේ අංග හතරින් එකක් මැනවින් දුටුවහොත් සෙසු අංග තුන ද අවබෝධ වනු ඇත. මෙහි ලා විශේෂයෙන් දුක යනු කුමක්ද යන්න මනාව තේරුම් ගැනීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ. ඉපදීම, මහලුබව, ලෙඩවීම, මරණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, කැමැති දෑ නොලැබීම යන කරුණු දුක වශයෙන් සඳහන් කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ සියල්ල කැටි කොට 'සංඛින්නෙන පංචුපාදානස්කන්ධා දුක්ඛා' යනුවෙන් පංචුපාදානස්කන්ධය දුක වශයෙන් සුවිශේෂී කරුණක් ලොවට පෙන්වා දෙති. එනම් අප ඇස්, කන් ආදී ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූප, ශබ්දාදී අරමුණු විෂයයෙහි කිසියම් දැනුමක්, අද්දකීමක් ලැබීමේ දී රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරුද්ධවීම නොදැනීමෙන් හටගන්නා මූලාවයි, එනම් අවිද්‍යාවයි. මෙම ස්කන්ධ පංචකයේ යථා ස්වභාවය නම් එය පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වීමයි. මේ බව නොදන්නා ලෝකයා නිරුද්ධ වූ ස්කන්ධ පංචකය තවදුරටත් පවත්නා දෙයක් සේ නිත්‍ය, සැප, ආත්ම වශයෙන් ගැනීම නිසා ඊට ආශා කොට එහි සිත නිමග්න වීම නිසා දුක හටගනී. දුක්ඛ සත්‍යය නම් වූ මේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ ස්වභාවය මනාව තේරුම් ගත් පමණට දුක්ඛ සමුදය නම් වූ තෘෂ්ණාව දුරු වනු ඇත. අවිද්‍යා පාදක මෙම තෘෂ්ණාව දුරුවූ පමණට දුක්ඛ නිරෝධය නම් වූ නිවන සාක්ෂාත් වී ස්කන්ධ පංචකය නම් වූ දුකින් නිදහස්වීමේ අවස්ථාව උදාවේ. ඒ සඳහා මාවත නම් වූ දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනී මාවත වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ සම්මා දිට්ඨිය පෙරටු කොට ගත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයට පාදක වන මූලික අවබෝධය ලැබෙන්නේ රූපාදී ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම නිරුද්ධවීම පෙන්වා දෙන පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ අවබෝධය තුළිනි. එනම් ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස යන ඉන්ද්‍රිය හය ඔස්සේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්භ, ධර්ම යන අරමුණු පිළිබඳ කිසියම් අද්දකීමක් ලැබීමේ දී රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන බව (අහුඤ්ඤා සම්භුතං හුඤ්ඤා න හවිස්සති) පිළිබඳ අවබෝධයයි. හේතු ඇති විට ස්කන්ධ පංචකය හටගන්නා (අස්මිං සති ඉදං භොති) බවත් හේතු නැතිවීමෙන් ස්කන්ධ පංචකය ඉතිරි නැතිව ම

නිරුද්ධ වන (අස්මිං අසනි ඉදං න හොති) බවත් පිළිබඳ අවබෝධය මෙමගින් ලැබේ. තවද හේතූන්ගේ පහළවීමෙන් ස්කන්ධ පංචකය හටගන්නා බවත් (ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති), හේතු නැති වීමෙන් ස්කන්ධ පංචකය නිරෝධ වන බවත් (ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ඣති) මෙමගින් ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ. යමෙකු අනිත්‍යතාව පිළිබඳ මෙම ලෝක යථාර්ථය නොදක වසර සියයක් ජීවත් වෙනවාට වඩා මෙම දර්ශනයෙන් යුතුව එක දවසක් ජීවත්වීම උතුම් බවත් ආනිසංසදායී බවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළහ. කෙතරම් ප්‍රඥාවන්ත වුව ද මෙම අනුශාසනය ලොව කිසිදු කෙනෙකුට බුදුවරයකුගේ හෝ බුද්ධශ්‍රාවකයකුගේ හෝ මග පෙන්වීමක් නැතිව තමාගේම ඥානයෙන් අවබෝධ කර ගැනීමට නුපුළුවන. බුදුරදුන්ට පමණක් ප්‍රඥාවෙන් දෙවැනි වූ සැරියුත් (උපතිස්ස) මාහිමියන්ට පවා මෙය අස්සජ් මහරහතන් වහන්සේගෙන් අසා දැන ගැනීමට සිදුවිය. මෙම අනුශාසනය ඇසීමට ලැබීමත් එසේ ඇසීමේ දී නුවණ මෙහෙයවා එය තේරුම් ගැනීමත් මහත් වූ කුශලයක ඉෂ්ට විපාකයකි. එය තම බුද්ධිය උරගා බලන ලක්ෂණයක් වශයෙන් ද හැඳින්විය හැකිය.

ලොව වෙසෙන කිසියම් නුවණැති කෙනෙකුට තමාගේ විශේෂ ඥානයෙන් යමක් අවබෝධ කළ හැකි නම් අවබෝධ කළ යුතු නම් ඒ උතුම් ම ප්‍රධානතම දෙය වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරෝධය (උදය වය) පිළිබඳ ඥානයයි (අභිඤ්ඤා සුත්ත, අං.නි. චතුක්ක නිපාත). මැනවින් දුක් දුරුකරලීමට හේතුවන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රඥාවෙන් යුක්තව වාසය කිරීම මහා පුණ්‍ය ගංගාවක් කුසල ගංගාවක් වශයෙන් අභිසන්ද සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ. යමකු තමාගේ විශේෂී ඥානයෙන් ස්කන්ධ පංචකයේ සමුදය හා නිරෝධය දුටුවහොත් ඉන්පසු තම නුවණින් අවිද්‍යාව හා භවතණ්හාව දුරු කිරීමට සමත් වේ. ඒ සඳහා සමථ විදර්ශනා යන අංග දෙක තම විශේෂ ඥානයෙන් වැඩීමට ද ඔහු දක්ෂ වනු ඇත. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් විද්‍යා හා විමුක්ති යන අංග දෙක තම විශේෂ ඥානයෙන් සාක්ෂාත් කිරීමට ද හැකියාව ලැබෙනු ඇත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අප වෙත දේශනා කළේ දුකින් නිදහස්වීමේ මාවතයි. එනම් සිතෙහි ජනිත ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කරන ආකාරයයි. අප සිත්හි කෙතෙක් දුරට දුක දුරු වූවා ද සිත කෙතෙක් දුරට මානසික සුවයෙන් පසුවනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ ලෝභාදි අකුසල විතර්ක දුරු වූ ප්‍රමාණයයි. ඒ සඳහා එක් අතකින් අප සිත්හි මෙම ක්‍රියා දියුණු විය යුතු අතර අනෙක් අතින් ප්‍රඥාව වර්ධනය විය යුතු ය. මානසික සුවයක් කරා පිය නගන ගමන් මගෙහි ප්‍රධාන සලකුණක් සේ මෙම ක්‍රියා වර්ධනය වීම දක්විය හැකි ය. කරණය මෙත්ත සූත්‍රයෙහි නිවන් මග විස්තර කිරීමේ දී මෙම ක්‍රියා වැඩීම මූලික කරුණක් වශයෙන් දක්වා තිබේ. මෙම ක්‍රියා වැඩීම පමණට සිතෙහි ඇති ද්වේෂය තරභව දුරුවී සැලකිය යුතු මානසික සුවයක් ලබා ගත හැකි වේ. මෙහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් යමෙක් දුටු සැණින් ඔහු තමාගේ එක පුතා යන හැඟීමෙන් සෙනෙහසින් සහ මෙන් සිතින් දකීමට හුරු වේ. මෙය උසස් මානසික දියුණුවකි. මෙම ක්‍රියා ඇති පමණට කරුණාව, මුදිතාව, උපේක්ෂාව යන සෙසු බ්‍රහ්ම විභරණ ද නිරායාසයෙන් සිතෙහි වර්ධනය වේ. එක් අතකින් මෙම ක්‍රියා වැඩෙන අතර අනෙක් අතින් ප්‍රඥාව ද දියුණු විය යුතු වේ. එනම් කර්මය හා කර්මඵල අදහන නුවණ (කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය) හා චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයෙන් යුතු (ආර්ය සම්මා දිට්ඨියයි) නුවණයි. ප්‍රඥාවෙහි මුල් පියවර නම් තමා විසින් සිදු කරන කුසලාකුසල කර්මයන්ට අනුව විපාක ලැබෙන බවට පිළිබඳ නුවණයි. එනම් තම සිත අපිරිසිදුව කය, වචන, සිත යන තිදොරින් කරන කර්මයන්ට අනුරූපව දුක් විපාක ලැබෙන බවත් සිත පිරිසිදුව කය, වචන, සිත යන තිදොරින් කරන ක්‍රියාවන්ට අනුරූපව සැප විපාක ලැබෙන බවත් දක්නා නුවණයි. මෙම අවබෝධය ලද පමණට අකුසලයෙන් මිදී හැකිතාක් කුසල් රැස් කර ගනිමින් තම මෙලොව පරලොව ජීවිත සඵල කර ගැනීමට යුතුසුදුව ක්‍රියා කරයි. චතුසව්ව සම්මා දිට්ඨිය යනු හේතුඵල දහම නොහොත් පටිච්චසමුප්පාද නුවණයි. එනම් ඇස්, කන්, නාසාදි ඉන්ද්‍රියයන්ට රූප, ශබ්ද, ගන්ධාදි අරමුණු ස්පර්ශ විමේදී පංචපාදානස්කන්ධ හටගන්නා බවත් එය පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන බවත් පිළිබඳ අවබෝධයයි. මෙම අවබෝධය ලද පමණට මානසික දුක් පීඩාවලින් නිදහස්වීමට අවකාශ සැලසේ. මෙම අවබෝධය මුලදී සුතමය ඤාණය වශයෙන් ඇසීමෙන් ලබාගෙන පසුව එය යෝනිසෝ මනසිකාරයෙහි යෙදීම් වශයෙන් නිතර සිතමින් චිත්තාමය ඤාණය දියුණු කර ගනිමින් සමථ විදර්ශනා භාවනා වඩමින් එය තවදුරටත් ස්ථාවර කර ගැනීමට භාවනාමය ඤාණය දියුණු කර ගත යුතුව ඇත. මෙහි

ලා විශේෂයෙන් සතර සතිපට්ඨානයෙහි නියැලීම බුදුරජාණන් වහන්සේ බෙහෙවින් අවධාරණය කොට ඇත. හේතුඵල දහම පිළිබඳ අවබෝධයෙන් යුතුව සතර සතිපට්ඨානයෙහි නිරතුරුව යෙදීමෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් නිදහස් වෙමින් නිවන් මාවතෙහි ඉදිරියට බලා පියවර නැඟීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත. 'ඇත' (ශාශ්වත), 'නැත' (උච්ඡේද) යන දෘෂ්ටිකෝණ අනිත්‍යතාව පිළිබඳ මනා නුවණින් යුතුව යමෙකු සතිපට්ඨානය තුළ වාසය කිරීම බුදුරජාණන් වහන්සේ නමැති පියාගේ භූමියෙහි (පිතෘ විෂයයෙහි) වාසය කිරීමක් වශයෙන් දක්වා තිබේ. මෙලෙස පිතෘ විෂය නම් වූ සතිපට්ඨානයෙහි වාසය කළ පමණට මාරයාගෙන් මිදී මනා රැකවරණයක් සලසා ගත හැකි වේ. යම්තාක් සතිපට්ඨානය තුළ වාසය කරයි ද ඒතාක් මාරයාට තමා නොපෙනෙන අතර තමාට මාරයා දර්ශනය වේ. යම් විටෙක සතිපට්ඨානයෙන් වෙන් ව නිත්‍ය, සුභ, සැප, ආත්ම සංඥාවෙහි සිටී ද එවිට වාසය කරන්නේ මාරයාගේ භූමිය (මාර විෂය) තුළයි. එවිට තමාට මාරයා නොපෙනෙන අතර මාරයාට තමාව දර්ශනය වේ. එවිට මාරයාට කැමැති දෙයක් කිරීමේ හැකියාව පවතී. සතිපට්ඨානය භාවිත කිරීමේ දී කාය, වේදනා, චිත්ත, ධර්ම යන සතර තැන්හි තම සිහිය පිහිටුවා ගනිමින් තම කය හා සිත (නැතහොත් නාම රූප) මනාව සිහිය පිහිටුවා ගනිමින් ඒවායෙහි හටගැනීම් (සමුදය) නිරුද්ධ (වය) වීම් දැකීම් සංඛ්‍යාත උදයඝට්ඨානී ඝාණය දියුණු කිරීමට සමත් වුවහොත් තමා නිරතුරුව කෙලෙසුන්ගෙන් දුරු වෙමින් දුකින් නිදහස් වෙමින් නිවන් මගෙහි ඉදිරියට ගමන් කරනු ඇත.

ධර්ම මාර්ගයේ ඉදිරියට යාමේදී කරණීය මෙන්ත සූත්‍රයේ ඇතුළත් කරුණු නිරතුරුව සිහියේ තබා ගනිමින් ඒවා අනුගමනය කිරීමට ද අවශ්‍ය කෙරේ. ඒ අනුව දක්ෂ්‍යව, සෘජුව, වඩාත් සෘජු බව, සුවච්චව, මුදුබව, අනතිමානීබව, ලද දෙයින් සතුටුවීම, පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැකි බව, කටයුතු අල්පබව, සැහැල්ලු ගති ඇතිබව, සන්සුන් ඉදුරන් ඇතිබව, නුවණැතිබව, දඩබ්බර නැතිබව, කුලයන්හි නොඇලුණු බව, නුවණැත්තන් දොස් නගන සුළු හෝ වරදක් නොකර සිටීම යන ලක්ෂණයන්ගෙන් යුතු ව නිතර මෙන් සහගත සිතින් සිල්වත්ව අනිත්‍යතාව දක්නා නුවණින් වාසය කිරීම අවශ්‍ය කෙරේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගුණ සිහිපත් කරමින් සම්බුදු තෙමඟුල සමරන අද වැනි වෙසක් දිනෙක වඩ වඩාත් ධර්මය ශ්‍රවණය කරමින් එම දහම් මගෙහි අප්‍රමාදීව හැසිරීමට අදිටන් කර ගත යුතු ය. තමා දහමින් කෙතරම් දුරට ප්‍රතිඵල නෙලා ගත්තේ ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකයක් නම් තමා කෙතෙක් දුරට දුකින් නිදහස් වූවා ද යන කරුණයි. එහි දී තමා තුළ ලෝභ, දෝෂ, මෝහ යන අකුසල මූල අඩු විය යුතු ය. තවද පරිත්‍යාගශීලීත්වය, මෙමති, ප්‍රඥාව දිනෙන් දින දියුණු වේ. එහි දී නිතර සිහියෙන් හා නුවණින් කල්ගත කිරීම ද තමා ගේ ආධ්‍යාත්මික දියුණුව මැන බලන සාධක වේ. හැම මොහොතෙහි ම තම කය හා සිත පිළිබඳ සිහිය නුවණ පවත්වා ගනිමින් අනිත්‍යතාව දැකීමින් වාසය කිරීම ජීවිතයේ ප්‍රධාන පරමාර්ථය කර ගත යුතුය. දහමෙහි හැසිරීමෙන් තම මානසික සුවය දියුණු වීමත් සමග තමාට නිරතුරුව බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තෙරුවනෙහි ගුණ සිහිපත් වෙමින් නිතර තෙරුවන් ඇසුරු කරමින් ජීවත් වීමට හුරු වේ. තමා දිනපතා වැඩිපුර ම සිහිපත් වන්නේ තෙරුවනයි. මෙලෙස තමා දහමින් ප්‍රයෝජන ගන්නා අතර මතු පරපුරට ද මෙම උතුම් දහම උරුම කර දීම තම වගකීමක් කොට සැලකිය යුතු ය. තමා සම්බුදු සසුනෙහි අවසාන පුද්ගලයා නොවීමට තථාගත දහම් මතු පරපුරට උරුම කරදීම අවශ්‍ය කෙරේ.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

බු.ව. 2561 (ව්‍ය.ව.2017) වෙසක් පූන් පොහෝ දින

සන් වැලිහි මෙමති භාවනා මධ්‍යස්ථානයේ සීල සමාදානය